

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ»

(для студентів 2 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
бакалавр за напрямом підготовки «Геодезія, картографія та землеустрій»)

Програма навчальної дисципліни та Робоча програма навчальної дисципліни «Основи Екології» (для студентів 2 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр за напрямом підготовки «Геодезія, картографія та землеустрій») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: І. К. Галети. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 20 с.

Укладач: І. К. Галетич

Рецензент: доц. кафедри ІЕМ, канд. техн. наук В. М. Ладиженський

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Затверджено на засіданні кафедри інженерної екології міст (протокол № 1 від 28 серпня 2011р.)

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література	6
1.5. Анотації дисципліни	7
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи	8
2.2. Зміст дисципліни	8
2.3. Розподіл часу за модулями і змістовними модулями	9
2.4. Структура залікового кредиту навчальної дисципліни	9
2.5. Індивідуальне завдання	11
2.6. Самостійна робота студентів	14
2.7. Засоби контролю та структура залікового кредиту	16
2.8. Методи та критерії оцінювання знань.....	16
2.9. Інформаційно-методичне забезпечення	18

ВСТУП

До найактуальніших проблем сьогодення, від яких залежить існування людства, є екологічні проблеми. Для їх вирішення перш за все необхідні нові підходи до природного середовища.

Із розвитком цивілізації та науково-технічного прогресу, обсягів виробництва та його відходів проблеми стосунків між природою і суспільством дедалі загострюються. Спричинений економічними, політичними та серйозними екологічними прорахунками стан природного середовища України оцінюється фахівцями як критичний.

В Україні загинули сотні малих річок, деградують Чорне та Азовське моря, зарегульований забрудненими водосховищами Дніпро, знищена значна частина лісів у Карпатах, еродовані ґрунти, забруднені від промислових і автомобільних викидів великі міста тощо.

Ліквідація глобальної екологічної кризи є на сьогодні найважливішим завданням людства. Велике значення для його вирішення має організація всебічної екологічної освіти, виховання екологічної свідомості студентів. Важливе значення у навчальному процесі має самостійна робота, яка сприяє розвитку та творчому мисленню студента. Вона націлена на розширення знань, які студенти отримують на лекційних заняттях.

Все це обумовлює актуальність вивчення дисципліни «Основи екології» яка є базовою дисципліною для підготовки спеціалістів за напрямом підготовки 6.080101 «Геоінформаційні системи і технології».

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Програма навчальної дисципліни розроблена на основі:

- ГСВОУ МОНУ «Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за напрямом підготовки 6.080101 «Геоінформаційні системи і технології», затверджена 30.10.2009 р.;

- ГСВОУ МОНУ «Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за за напрямом підготовки 6.080101 «Геоінформаційні системи і технології», затверджена 30.10.2009 р.;

- СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра за напрямом 0709 «Геодезія, картографія та землевпорядкування» (6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій») спеціальності 6.070900 «Геоінформаційні системи і технології», 2007 р.

Програма ухвалена кафедрою інженерної екології міст (протокол № 1 від 29 серпня 2008 р.) та Вченою радою факультету Інженерної екології міст (протокол № 13 від 30 серпня 2010 р.)

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Основи екології» – забезпечити майбутніх спеціалістів основами екологічних знань, прищепити їм екологічну культуру, дбайливе відношення до використання природних ресурсів. Висвітлити причини виникнення на нашій планеті глобальної екологічної кризи, що загрожує подальшому існуванню людства на Землі і показати можливі шляхи виходу з цієї кризи.

Предметом вивчення дисципліни є вплив антропогенної діяльності на навколишнє середовище і основні принципи його охорони

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалавра - вивчення дисципліни базується на отриманих студентом раніше знаннях з фізики, хімії, біології перекликаючись з курсами з інших базових дисциплін які одночасно викладаються студентам.

Таблиця 1.1 – Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалавра

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
1. Українська мова за проф. спрямуванням 2. Фізика	1. Охорона праці

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1. ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ

(1,5/54)

ЗМ 1.1. ОСНОВИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ЕКОЛОГІЇ

1. Поняття екології як науки
2. Природні екологічні системи
3. Стратегія і тактика збереження та розвитку життя на Землі

ЗМ 1.2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЇ

1. Види забруднення навколишнього середовища
2. Екологічні проблеми енергетики
3. Забруднення атмосфери та його наслідки
4. Антропогенний вплив на ґрунти і його наслідки
5. Антропогенний вплив на гідросферу і його наслідки
6. Основні принципи охорони навколишнього середовища
7. Екологічні проблеми України та її регіонів

1.3. Освітньо – кваліфікаційні вимоги

Таблиця 1.2 – Освітньо – кваліфікаційні вимоги до підготовки бакалаврів

Вміння (за рівнем сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально - побутова, соціально - виробнича)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна та інші)
<p>Бакалавр повинен вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ обґрунтовувати та впроваджувати засоби обмеження та запобігання надходження забруднюючих речовин в навколишнє середовище ▪ Вміти розробляти заходи по зведенню забруднення доквілля до норми 	<p>Виробнича</p> <p>Виробнича</p>	<p>Проектувальна, технічна</p> <p>Проектувальна, технічна</p>
<p>Бакалавр повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ основні закони і закономірності; ▪ поняття і визначення екології; ▪ природні фактори, які діють на біосферу; ▪ антропогенний вплив на біосферу; ▪ екологічні проблеми енергетики; ▪ основні напрямки робіт з охорони навколишнього середовища від забруднень. 	<p>Виробнича та соціально - виробнича</p>	<p>Науково-дослідна робота, технічна</p>

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Банников А.Г. и др. Основы экологии и охрана окружающей среды. – М.: Колос, 1999. – 304 с.
2. Білявський Г.О. та ін. Основи загальної екології: Підручник. – К.: Либідь, 1995. – 368 с.
3. Введение в экологию / под ред. Казанского Ю.А. – М.: ИЗДАТ, 1992. – 135 с.
4. Джигирей В.С. та ін. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища. Навчальний посібник. - Львів: Афіша, 2004. – 272 с.
5. Кизима Р.А. та ін. Екологія в будівництві: посібник / За ред. Кизими Р.А. – Рівне: НУВГП, 2005. – 220 с.
6. Коробкин В.И., Передельский Л.В. Экология. – Ростов-на-Дону: изд-во «Феникс», 2003. – 576 с.
7. Небел Б. Наука об окружающей среде. Как устроен мир, тт. 1-2. М.: Мир, 1993
8. Новиков Ю.В. Экология, окружающая среда и человек: учебное пособие для ВУЗов, М.: Агенство «ФАИР», 1998. – 328 с.
9. Строительная экология: учебное пособие / Тетиор А.Н. – К.: УМК ВО, 1991. – 276 с.
10. Экология города: Учебник. – К.: Либра, 2000. 464 с.

11. Злобін Ю.А. Основи екології / Підручник. – К.: Лібра, 1988. – 248 с.

12. Михайлов А.М. Охрана окружающей среды при разработке месторождений открытым способом – М.: Недра, 1991. – 184 с.

1.5. Анотації дисципліни

Анотація програми навчальної дисципліни

ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ

Мета та завдання вивчення дисципліни: озброїти майбутніх спеціалістів основами екологічних знань, прищепити їм екологічну культуру, сформувати дбайливе відношення до використання природних ресурсів. Висвітлити причини виникнення на нашій планеті глобальної екологічної кризи, що загрожує подальшому існуванню людства на Землі і показати можливі шляхи виходу з цієї кризи.

Предмет вивчення у дисципліні: вплив антропогенної діяльності на навколишнє середовище і основні принципи його охорони.

Зміст: Основи теоретичної екології, стратегія і тактика збереження та стабільного розвитку життя на Землі. Прикладні аспекти екології, екологічні проблеми України та її регіонів.

Аннотация программы учебной дисциплины

ОСНОВЫ ЭКОЛОГИИ

Цель и задачи изучения дисциплины: познакомить будущих специалистов с основами экологических знаний, привить им экологическую культуру, сформировать бережное отношение к использованию природных ресурсов. Описать причины возникновения на нашей планете глобального экологического кризиса угрожающего дальнейшему существованию человечества на Земле и показать возможные пути выхода из этого кризиса.

Предмет изучения дисциплины: влияние антропогенной деятельности на окружающую среду и основные принципы охраны окружающей среды.

Содержание дисциплины: Основы теоретической экологии, стратегия и тактика сохранения и стабильного развития жизни на Земле. Прикладные аспекты экологии, экологические проблемы Украины и ее регионов.

Annotation of the program of educational discipline

ECOLOGY BASICS

Purpose: to introduce the basics of the ecological knowledge to prospective graduates, to cultivate an ecological culture, to make graduates to be protective when using natural resources. To describe the reasons of the current global ecological crisis on our planet threatening to future existence of mankind on Earth and to show possible way out of this crisis.

Object: an influence of anthropogenic activities on the environment and main principles of the environment control.

Table of contents: Basics of the theoretical ecology, strategy and tactics of preservation and stable development of life on Earth. Applied ecology, ecological problems of Ukraine and its regions.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи

Таблиця 2.1 – Розподіл обсягу навчальної роботи студента (заочна форма навчання)

Призначення: підготовка спеціалістів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 1,5 Модулів – 1, контрольна робота Змістових модулів – 2, Загальна кількість годин - 54	Напрямок: Напрямок: 6.080101 «Геоінформаційні системи і технології» Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	Статус дисципліни – Нормативна Рік підготовки: 3-й Семестр: 6-й Лекції – 4 год. Практичні – 4 год. Лабораторні – не передбачені Самостійна робота – 46 год. Вид контролю: 6 семестр – контрольна робота, залік

Таблиця 2.2 – Структура навчальної дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр(и)	Години									Іспити (семестри)	Заліки (семестри)
			Всього кредити/години	Аудиторні	У тому числі			Самостійна робота	У тому числі				
					Лекції	Практичні, семінари	Лабораторні		Кон. робота	КП/КР	РГР		
Заочна	3	6	1,5/ 54	8	4	4	-	46	10	-	-	-	4

2.2. Зміст дисципліни

Модуль 1. Основи екології

(1,5/54)

ЗМ 1.1. ОСНОВИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ЕКОЛОГІЇ

Тема 1. Поняття екології як науки: Міждисциплінарний характер екології, її зв'язки з іншими науками. Теоретичні та прикладні напрямки. Найважливіше завдання екології, головний предмет досліджень.

Тема 2. Природні екологічні системи: Екологічні фактори, їх вплив на існування й розвиток організмів. Екосистеми, біогеоценоз, біом, трофічні ланцюги, біологічна стійкість і продуктивність екосистем.

Тема 3. Стратегія і тактика збереження та розвитку життя на Землі: Залежність людства від життєдіяльності і різноманітності других організмів. Ноосфера як нова стадія еволюції біосфери.

ЗМ 1.2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЇ

Тема 1. Види забруднення навколишнього середовища: Природне і антропогенне забруднення. Фізичне, механічне, біологічне, геологічне, хімічне антропогенні забруднення.

Тема 2. Екологічні проблеми енергетики: Джерела енергії. Традиційна енергетика. Екологічне проблеми теплової, атомної та гідроенергетики. Альтернативні джерела енергії.

Тема 3. Забруднення атмосфери і його наслідки: Склад і структура атмосфери. Основні забруднюючі речовини і їх походження. Глобальні екологічні проблеми, які пов'язані з забрудненням атмосфери: руйнування озонового шару, парниковий ефект, смоги, кислотні дощі.

Тема 4. Антропогенний вплив на ґрунти і його наслідки:

Основні типи ґрунтів. Фактори ґрунтоутворення та родючості. Деградація ґрунтів: ерозія, дефляція, засолення, механічне руйнування, хімічне забруднення.

Тема 5. Антропогенний вплив на гідросферу і його наслідки:

Водні ресурси Землі. Споживання прісної води. Основні джерела забруднення вод і його наслідки. Явище евтрофікації.

Тема 6. Основні принципи охорони навколишнього середовища:

Ресурсозбереження, безвідходні і мало відходні технології, біотехнології, утилізація відходів, екологізація всього виробництва. Нормування якості навколишнього середовища. Методи очиски пило-газових викидів у повітря, архітектурно-планувальні заходи. Раціональне використання водних ресурсів, методи очистки стічних вод, водоохоронні зони. Захист ґрунтів від ерозії, засолення, механічного руйнування. Екологічні методи захисту рослин від шкідників, Рекультивація земель. Екологічні вимоги до будівельних матеріалів.

Тема 7. Екологічні проблеми України та її регіонів: Стан повітряного середовища, водних басейнів, ґрунтів, енергетики України.

2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями

Таблиця 2.3 – Розподіл часу за модулями і змістовими модулями для студентів заочної форми навчання

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/ годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
Модуль 1. Основи екології	1,5 / 54	4	4		46
ЗМ 1.1. Основи теоретичної екології	0,5 / 18	1	1		17
ЗМ 1.2. Прикладні аспекти екології	1 / 36	3	3		31

2.4. Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Таблиця 2.4 – Лекційний курс

№ теми	Зміст	Кількість годин
		6.080101 - ГіСТ
		Заочне навчання
1	2	3
ЗМ 1.1. Основи теоретичної екології		
1	Поняття екології як науки: Міждисциплінарний характер екології, її зв'язки з іншими науками. Теоретичні та прикладні напрямки. Найважливіше завдання екології, головний предмет досліджень.	

1	2	3
2	Природні екологічні системи: Екологічні фактори, їх вплив на існування й розвиток організмів. Екосистеми, біогеоценоз, біом, трофічні ланцюги, біологічна стійкість і продуктивність	1
3	Стратегія і тактика збереження та розвитку життя на Землі: Залежність людства від життєдіяльності і різноманітності других організмів. Ноосфера як нова стадія еволюції біосфери.	
ЗМ 1.2. Прикладні аспекти екології		
4	Види забруднення навколишнього середовища: Природне і антропогенне забруднення. Фізичне, механічне, біологічне, геологічне, хімічне антропогенні забруднення.	
5	Екологічні проблеми енергетики: Джерела енергії. Традиційна енергетика. Екологічні проблеми теплової, атомної та гідроенергетики. Альтернативні джерела енергії.	
6	Забруднення атмосфери і його наслідки: Склад і структура атмосфери. Основні забруднюючі речовини і їх походження. Глобальні екологічні проблеми, які пов'язані з забрудненням атмосфери: руйнування озонового шару, парниковий ефект,	1
7	Антропогенний вплив на ґрунти і його наслідки. Основні типи ґрунтів. Фактори ґрунтоутворення та родючості. Деградація ґрунтів: ерозія, дефляція, засолення, механічне руйнування,	1
8	Антропогенний вплив на гідросферу і його наслідки: Водні ресурси Землі. Споживання прісної води. Основні джерела забруднення вод і його наслідки. Явище евтрофікації.	1
9	Основні принципи охорони навколишнього середовища: Ресурсозбереження, безвідходні і мало відходні технології, біотехнології, утилізація відходів, екологізація всього виробництва. Нормування якості навколишнього середовища. Методи очиски пило-газових викидів у повітря, архітектурно-планувальні заходи. Раціональне використання водних ресурсів, методи очистки стічних вод, водоохоронні зони. Захист ґрунтів від ерозії, засолення, механічного руйнування. Екологічні методи захисту рослин від шкідників,	
10	Екологічні проблеми України та її регіонів: Стан повітряного середовища, водних басейнів, ґрунтів, енергетики України.	

Таблиця 2.5 – Практичні заняття

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізаціями (шифр, аббревіатура)				
	6.080101 - ГІСТ				
1	2	3	4	5	6
Поняття екології як науки: Міждисциплінарний характер екології, її зв'язки з іншими науками. Теоретичні та	1				

1	2	3	4	5	6
прикладні напрямки. Найважливіше завдання екології, головний предмет досліджень.					
Види забруднення навколишнього середовища: Природне і антропогенне забруднення. Фізичне, механічне, біологічне, геологічне, хімічне	1				
Основні принципи охорони навколишнього середовища: Ресурсозбереження, безвідходні і мало відходні технології, біотехнології, утилізація відходів, екологізація всього виробництва.	1				
Екологічні проблеми України та її регіонів: Стан повітряного середовища, водних басейнів, ґрунтів, енергетики України.	1				

Таблиця 2.6 – Лабораторні роботи (денне та заочне навчання)

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізаціями (шифр, аббревіатура)				
	-				
<i>Не передбачено</i>					

2.5. Індивідуальні завдання

Програмою дисципліни передбачено виконання індивідуального завдання для студентів заочної форми навчання – контрольна робота. Для студентів денної форми навчання індивідуальне завдання не передбачено.

Мета контрольної роботи – оволодіння і закріплення студентами заочної форми навчання інформації, підходів і методів, як отриманих на лекційних заняттях, так і з чисельних літературних джерел, у тому числі з рекомендованих програмою.

Особливу увагу студенти мають приділити джерелам речовин-забрудників, наслідкам забруднення і шляхам його запобігання.

Оформлюється контрольна робота на стандартних аркушах формату А4. За першою титульною сторінкою, яка не нумерується, розміщується зміст роботи. Текстова частина роботи повинна обов'язково містити вступ, основну частину, висновки та посилання на використану літературу, перелік якої подається в кінці роботи. Шрифт Times New Roman, розмір шрифту 12,

міжстрочний інтервал 1,5. Об'єм роботи складає від 10 до 20 печатних сторінок. Варіант теми контрольної роботи відповідає двом останнім цифрам номеру залікової книжки.

Захищена робота є допуском до заліку. Контрольна робота розрахована на 10 годин за рахунок самостійної роботи.

Тематика контрольної роботи (завдання видається викладачем):

1. Урбанізація і навколишнє середовище.
2. Демографічний вибух – перша причина екологічної кризи.
3. Забезпечення людства природними ресурсами.
4. Ліс – найважливіший природний ресурс.
5. Вичерпність природних ресурсів.
6. Побутові відходи міста та охорона навколишнього середовища.
7. Комплексне використання природних копалин.
8. Способи одержання енергії. Виробництво і споживання енергії в світі.
9. Проблеми теплової, атомної і гідроенергетики, шляхи їх вирішення.
10. Екологічні аспекти застосування нетрадиційних джерел енергії.
11. Основні напрямки енергозбереження.
12. Види забруднення навколишнього середовища.
13. Джерела забруднення атмосфери.
14. Енергетика України і навколишнє середовище.
15. Розвиток енергетики і навколишнє природне середовище.
16. Забруднення атмосфери автотранспортом, зниження токсичних викидів.
17. Глобальні екологічні проблеми, які пов'язані із забрудненням атмосфери.
18. Захист атмосферного повітря.
19. Здатність природного середовища до самоочищення.
20. Санітарно-захисні зони промислових підприємств.
21. Вплив на земельні ресурси геологічної та гірничодобувальної діяльності.
22. Проблеми утилізації промислових та побутових відходів.
23. Використання вторинних ресурсів у будівництві.
24. Шумове та вібраційне забруднення довкілля, боротьба з цим явищем.
25. Радіаційний контроль у будівництві.
26. Деградація ґрунтів внаслідок хижацького користування.
27. Сучасний стан ґрунтів України та шляхи їх покращення.
28. Негативні наслідки використання пестицидів.
29. Опустелювання: причини, розвиток, запобігання.
30. Вплив на навколишнє середовище будівельної діяльності.
31. Рекультивация земель та раціональне використання ґрунтів.
32. Проблеми водопостачання і водовідведення.
33. Антропогенний вплив на гідросферу і його наслідки.
34. Джерела забруднення гідросфери.
35. Теплове забруднення гідросфери, джерела, наслідки, запобігання.
36. Стан водних басейнів України.
37. Охорона водних об'єктів від забруднення і засмічення.

38. Екологічні проблеми Дніпра, основні причини кризової ситуації.
39. Екологічні проблеми Чорного й Азовського морів, основні причини кризової ситуації.
40. Захисні заходи щодо врятування річок і морів.
41. Проблеми малих річок, засоби їх збереження.
42. Джерела забруднення Світового океану, охорона його.
43. Вплив речовин-забрудників на здоров'я людини.
44. Засолення ґрунтів, причини, розвиток, запобігання.
45. Ерозія ґрунтів, причини, розвиток, запобігання.
46. Відчуження земель при будівництві, видобуванні корисних копалин, складуванні відходів тощо.
47. Хімічне забруднення ґрунтів.
48. Водні ресурси Землі.
49. Евтрофікація водоймищ, причина, наслідки, запобігання.
50. Стан навколишнього природного середовища України.
51. Визначення антропогенного впливу на навколишнє середовище.
52. Урбанізація і навколишнє середовище.
53. Демографічний вибух – перша причина екологічної кризи.
54. Забезпечення людства природними ресурсами.
55. Ліс – найважливіший природний ресурс.
56. Охорона тваринного та рослинного світу.
57. Вичерпність природних ресурсів.
58. Комплексне використання природних копалин.
59. Способи одержання енергії. Виробництво і споживання енергії в світі.
60. Проблеми теплової, атомної і гідроенергетики, шляхи їх вирішення.
61. Екологічні аспекти застосування нетрадиційних джерел енергії.
62. Основні напрямки енергозбереження.
63. Види забруднення навколишнього середовища.
64. Джерела забруднення атмосфери.
65. Енергетика України і навколишнє середовище.
66. Розвиток енергетики і навколишнє природне середовище.
67. Забруднення атмосфери автотранспортом, зниження токсичних викидів.
68. Глобальні екологічні проблеми, які пов'язані із забрудненням атмосфери.
69. Захист атмосферного повітря.
70. Здатність природного середовища до самоочищення.
71. Санітарно-захисні зони промислових підприємств.
72. Вплив на земельні ресурси геологічної та гірничодобувальної діяльності.
73. Проблеми утилізації промислових та побутових відходів.
74. Використання вторинних ресурсів у будівництві.
75. Шумове та вібраційне забруднення довкілля, боротьба з цим явищем.
76. Радіаційний контроль у будівництві.
77. Деградація ґрунтів унаслідок хижацького користування.
78. Сучасний стан ґрунтів України та шляхи їх покращення.
79. Негативні наслідки використання пестицидів.
80. Опустелювання: причини, розвиток, запобігання.

81. Вплив на навколишнє середовище будівельної діяльності.
82. Рекультивация земель та раціональне використання ґрунтів.
83. Проблеми водопостачання і водовідведення.
84. Антропогенний вплив на гідросферу і його наслідки.
85. Джерела забруднення гідросфери.
86. Теплове забруднення гідросфери, джерела, наслідки, запобігання.
87. Стан водних басейнів України.
88. Охорона водних об'єктів від забруднення і засмічення.
89. Екологічні проблеми Дніпра, Чорного й Азовського морів, основні причини кризової ситуації.
90. Захисні заходи щодо врятування річок і морів.
91. Проблеми малих річок, засоби їх збереження.
92. Джерела забруднення Світового океану, охорона його.
93. Вплив речовин-забрудників на здоров'я людини.
94. Засолення ґрунтів, причини, розвиток, запобігання.
95. Ерозія ґрунтів, причини, розвиток, запобігання.
96. Відчуження земель при будівництві, видобуванні корисних копалин, складуванні відходів тощо.
97. Водні ресурси Землі.
98. Евтрофікація водоймищ, причина, наслідки, запобігання.
99. Визначення антропогенного впливу на навколишнє середовище.

2.6. Самостійна робота студентів

Для опанування матеріалу та підвищення рівня знань передбачена самостійна робота в обсязі 36 годин для студентів денної форми навчання та 48 годин для заочної форми навчання.

Самостійна робота студентів передбачає розгляд питань, які стисло викладаються на лекціях згідно з модульною системою, підготовка до поточного та підсумкового контролю, виконання контрольної роботи.

Контрольні запитання:

Тема 1. Екологія – найважливіша наука сучасності

1. Дайте визначення екології, поясніть її міждисциплінарний характер.
2. Розкрийте головні завдання теоретичної та прикладної екології.
3. Проаналізуйте взаємовідносини людини і природного середовища в історичному розвитку.

Тема 2. Природні екологічні системи

1. Назвіть головні кліматичні фактори, фактори ґрунтового покриву, водного середовища.
2. Поясніть, що таке екосистема, назвіть головні властивості її.
3. Надайте поняття трофічного ланцюга, поясніть, що таке трофічні рівні, продуценти, консументи, редуценти.
4. Дайте пояснення продуктивності екосистеми.

Тема 3. Біосфера – глобальна екосистема Землі

1. Поясніть, що таке біосфера і чим вона відрізняється від інших оболонок Землі?
2. Охарактеризуйте складові частини біосфери.
3. Приведіть основні джерела походження головних компонентів атмосферного повітря.
4. Назвіть основні фактори ґрунтоутворення і родючості ґрунтів.
5. Поясніть сутність кругообігу води, біологічного і геологічного кругообігів.
6. Дайте пояснення ноосфери.

Тема 4. Види забруднення навколишнього середовища

1. Назвіть джерела природного і антропогенного забруднення.
2. Поясніть, як впливають різні види забруднення на навколишнє середовище, стан здоров'я людини.
3. Поясніть, що таке біоаккумуляція речовин-забрудників в живих організмах.

Тема 5. Екологічні проблеми енергетики

1. Назвіть основний спосіб одержання енергії сьогодні.
2. Розкрийте основні види впливу теплової енергетики на навколишнє середовище.
3. Розкрийте основні види впливу атомної енергетики на навколишнє середовище.
4. Розкрийте основні види впливу гідроенергетики на навколишнє середовище.
5. Охарактеризуйте екологічні аспекти застосування альтернативних джерел енергії.

Тема 6. Антропогенний вплив на навколишнє середовище

1. Назвіть основні речовини-забрудники атмосфери і поясніть їх походження.
2. Назвіть глобальні екологічні проблеми, що пов'язані із забрудненням атмосфери, поясніть причину їх виникнення.
3. Що таке деградація ґрунтів і які причини її виникнення?
4. Поясніть екологічні проблеми застосування пестицидів.
5. Поясніть сутність здатності ґрунтів до самоочищення.
6. Назвіть проблеми водозабезпечення і водокористування.
7. Назвіть джерела забруднення гідросфери.
8. Надайте пояснення наслідкам забруднення гідросфери.

Тема 7. Основні принципи охорони навколишнього середовища

1. Назвіть основні напрямки екологізації виробництва.
2. Назвіть основні напрямки енергозбереження.

3. Назвіть екологічні нормативи якості навколишнього середовища.
4. Надайте пояснення гранично допустимих концентрацій атмосферного повітря, ґрунтів, водного середовища.
5. Поясніть, що таке допустима норма антропогенного навантаження на навколишнє середовище.

Тема 8. Захист навколишнього середовища

1. Назвіть основні методи очистки пило-газових викидів у повітря.
2. Охарактеризуйте архітектурно-планувальні, інженерно-організаційні заходи захисту атмосферного повітря.
3. Назвіть основні принципові напрямки захисту ґрунтів від засолення, ерозії, відчуження земель при будівництві, екологічні методи захисту рослин від шкідників.
4. Поясніть, що таке рекультивація земель, та основні її напрямки?
5. Назвіть основні засоби захисту вод від забруднення.
6. Назвіть основні методи очистки стічних вод.
7. Назвіть основне призначення водоохоронних зон.
8. Назвіть основні заходи від фізичного впливу.
9. Поясніть, як здійснюється радіаційний контроль в будівництві.

2.7. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає оцінювання всіх форм вивчення дисципліни.

Перевірку й оцінювання знань студентів викладач проводить у наступних формах:

1. Оцінювання виконання індивідуального завдання (контрольної роботи) – для студентів заочної форми навчання.
2. Оцінювання засвоєння питань, винесених для самостійного вивчення.
3. Проведення поточного контролю.
4. Проведення підсумкового заліку.

Засоби контролю для студентів заочної форми навчання наведено в табл.2.7.

Таблиця 2.7 – Засоби контролю для студентів заочної форми навчання

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні роботи тощо)
МОДУЛЬ 1.
Контрольна робота
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1
Залік є співбесідою зі студентом за переліком питань, наданих викладачем для самостійної підготовки.

2.8. Методи та критерії оцінювання знань

Оцінювання знань, вмінь та навичок студентів враховує види занять, які згідно з програмою дисципліни «Основи екології» передбачають лекційні заняття та самостійну роботу для денної форми навчання, та лекційні заняття,

самостійну роботу та виконання курсового проекту для заочної форми навчання.

Контрольні заходи для студентів заочного навчання включають контрольну роботу та підсумковий контроль.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (контрольної роботи) для студентів заочної форми навчання

Контроль виконання індивідуального завдання (контрольної роботи) здійснюється за наступними критеріями:

1. Самостійність виконання;
2. Логічність і послідовність викладення матеріалу;
3. Повнота розкриття теми;
4. Обґрунтованість висновків;
5. Використання й аналіз додаткової інформації;
6. Успішний захист роботи;
7. Якість оформлення роботи.

Оцінку „відмінно” ставлять за умови відповідності виконаного завдання усім критеріям та його захист. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку. Захист контрольної роботи є умовою допуску до підсумкового контролю (заліку).

Проведення поточного контролю (заочна форма)

Поточний контроль здійснюється та оцінюється за питаннями, які винесено на лекційні заняття та за результатами самостійної роботи. Поточний контроль за змістовим модулем приводиться у вигляді контрольних питань. У відповідності до програми навчальної дисципліни контрольні питання проводять на останньому лекційному занятті відповідного змістового модулю. Питання (кількістю від 3-х до 5-ти) мають бути різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів використовуються відповідні критерії оцінювання наведені в тесті.

Проведення підсумкового заліку з Модулю 1

Умовою отримання заліку для денної форми навчання є:

- сума накопичених балів, за результатами поточного контролю, за двома змістовими модулями, яка повинна бути не менша, ніж 51 % загальної кількості балів з дисципліни (за внутрішнім вузівським рейтингом або системою ESTC).

Підсумкову оцінку з дисципліни виставляють в національній системі оцінювання результатів навчання і в системі ESTC згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів Академії в систему оцінювання за шкалою ESTC табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Шкала перерахунку оцінок результатів навчання в різних системах оцінювання

Система оцінювання	Шкала оцінювання						
	Внутрішній вузівський рейтинг, %	100 - 91	90 - 71		70-51		50-0
Національна 4-бальна і в системі ESTC	5 відмінно о А	4 добре В, С		3 задовільно D, E		2 незадовільно FX, F	
Внутрішній вузівський рейтинг у системі ESTC, %	100-91	90-81	80-71	70-61	60-51	50-26	25-0
Національна 7-бальна і в системі ESTC	Відмінно А	Дуже добре В	Добре С	Задовільно D	Достатньо E	Незадовільно* FX*	Незадовільно** F**
ESTC, % студентів	А 10	В 25	С 30	D 25	E 10	FX*	F**
						Не враховується	

* з можливістю повторного складання

** з обов'язковим повторним курсом

Для студентів заочної форми навчання передбачені наступні види контролю знань:

- виконання та обов'язковий захист студентом контрольної роботи з отриманням позитивної оцінки, яка є допуском до заліку.

2.9. Інформаційно-методичне забезпечення

Таблиця 2.12 – Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1. Банников А.Г. и др. Основы экологии и охрана окружающей среды. – М.: Колос, 1999. – 304 с.	1.1, 1.2
2. Білявський Г.О. та ін. Основи загальної екології: Підручник. – К.: Либідь, 1995. – 368 с.	1.1, 1.2
3. Введение в экологию / под ред. Казанского Ю.А. – М.: ИЗДАТ, 1992. – 135 с.	1.1, 1.2
4. Джигирей В.С. та ін. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища. Навчальний посібник. - Львів: Афіша, 2004. – 272 с.	1.1, 1.2
5. Кизима Р.А. та ін. Екологія в будівництві: посібник / За ред. Кизими Р.А. – Рівне: НУВГП, 2005. – 220 с.	1.1, 1.2
6. Коробкин В.И., Передельский Л.В. Экология. – Ростов-на-Дону: изд-во «Феникс», 2003. – 576 с.	1.1, 1.2
7. Небел Б. Наука об окружающей среде. Как устроен мир, тт. 1-2. М.: Мир, 1993	1.1, 1.2
8. Новиков Ю.В. Экология, окружающая среда и человек:	1.1, 1.2

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
учебное пособие для ВУЗов, М.: Агенство «ФАИР», 1998. – 328 с.	
9. Строительная экология: учебное пособие / Тетиор А.Н. – К.: УМК ВО, 1991. – 276 с.	1.1, 1.2
10. Экология города: Учебник. – К.: Либра, 2000. 464 с.	1.1, 1.2
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
1. Злобін Ю.А. Основи екології / Підручник. – К.: Лібра, 1988. – 248 с.	1.1, 1.2
2. Михайлов А.М. Охрана окружающей среды при разработке месторождений открытым способом – М.: Недра, 1991. – 184 с.	1.2
3. Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
1. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи та самостійної роботи з дисципліни „Основи екології” - рукопис	1.2

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни та
робоча програма навчальної дисципліни

«**Основи екології**»

(для студентів 2 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
бакалавр за напрямом підготовки «Геодезія, картографія та землеустрій»)

Укладач: **ГАЛЕТИЧ** Ігор Костянтинович

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2011, поз. 98 Р

Підп. до друку 12.03.2012 р.
Друк на ризографі
Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 1,2
Зам. № 8166

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.05.2011 р.